

חברי, בן-יוסף

(המשך מעמוד 7)

מותר — כמעט ללא מזון וללא כל נוחיות, הגיעו ארצה. המפעילים ירדו בלילה בחוף נתניה וחולקו בין פלוגות-הגיוס. ברע שהוקרא פסק-הדין, הרגשתי כי מת-גבשת דמותו של בן-יוסף כפי שנכנס להיס-טוריה. נוצר בן-יוסף חדש. הוא קרא מיד: "תחי מדינת היהודים משני עברי הירדן!"

כשתורנו לבית-הסוהר, היינו משומ-מה כי מצב רוח מרומם. אולי היתה זאת ריאקציה, אולי שמחה על עצם הסרת ססיוט של המשפט. קידם את פנינו מוחמד אפנדי, קצין מצרי. הוא שאל אותנו בקיצור: "קדיש?" ("כמה?"), ענינו בהלצה: "פרוגי!" ("חופ-שימו!") הוא נתמלא חימה רבה עד אשר גיי-לינו לו שנידונו לתליה. מיד השתנה יחסו. הוא פנה אלינו בנימוס ובדאגה. נתן לנו סיגוריות ואף הציע אוכל. הולבשנו במדים האדומים של הנדונים-למחת. כשראינו זה את זה בצינוק הקטן של הנידונים למחת, סמוך לגדרום, פרצנו בצחוק רם. כי אני, שהנני גמור-קומה, הולבשתי בבגדים גדולים

לדברים אחרת. כבר יש הרגשה כי החיים נגמרו, וכי נמצאים בעולם אחר. אני זוכר ששלמה יעקובסון, שהיה אחראי למטבח והביא לנו בפעם הראשונה את האוכל, לא יכול היה מרוב התרגשות להכניסו מתחת לסורג התא. הייתי מוכרח לעשות זאת.

★ ★ ★

גילוח לפני המוות

עבור שדושה שבועות, בשבת בצהריים, בא מנהל בית-הסוהר עם הקצין רובין אפנדי, וקרא לי מבעד לסורג הדלת: "קח את המזון וצא!" אמרתי לו שאיני יכול לצאת כשהלל סגורה. רק אז הבחין בכך ופתח. בחוף חיכיתי כמה רגעים, עד הקריא בפני בן-יוסף את החלטת המפקד הצבאי, שאישר את פסק-דין-המוות נגדו. אחר-כך ניגש אלי וקרא לי את ההחלטה של המפקד שאישר את פסק-הדין גם נגדי, אך המתיק את העונש שלי למאסר-עולם, בגלל גילי הצעיר. זכיתי לכך הודות לתעודת-לידה מזוייפת,

הלווית בן-יוסף בראשי-פינה (1938)

"למות או לכבוש את ההר..."

שהשיג אחי בפולין עליידי כך שתברו שיכר את שומר הארכיון העירוני בחלקוביסק ואילו הוא עצמו נכנס ושינה את תאריך לידתי בספר הרישום.

הועברתי תורה לחדר 11, תא האסירים היהודיים. בתא השפוטים למחת נשאר רק בן-יוסף. בתא השני שכבו שני ערבים ש-נידונו גם הם למוות. הם היו בוכים ומי-ללים. השוטר הערבי, ששמר על שני ה-תאים, אמר להם: "אינכם מתביישים? הנה שני ילדים ולהם לא איכפת, ואתם בוכים כנשים וקנות!"

התנהגותו של בן-יוסף בארבעת ימיו האחר-ונים עשתה רושם כביר על כל מי שבא עמו במגע. מפקד בית-הסוהר, חרסלי, נת-רשם עד כדי כך שעוד כעבור שנים היה מצביע עלי ואומר לאורחיו: "זה חברו של בן-יוסף!". פעם אחרת אמר לקצין רובין: "ראיתי גבורה גם אצל נידונים ערביים. אך אצלם היתה זאת קנאות דתית עיוורת. ואילו פה ראיתי צעיר שהלך למוות ללא כל פחד, ללא משחק של גבורה."

ביום השלישי בבוקר ביקש בן-יוסף רשות להתראות עמו. הרשות לא ניתנה לו. גם לרב לא ניתן להיכנס אליו, מחשש כי יעשה בעזרתו נסיון לשחררו.

הקצין רובין היה אחראי על המשמרת בלילה לפני מותו. הוא סיפר כי בשעת הארוחה האחרונה, בארבע בבוקר, הביא הוא עצמו את האוכל לשלמה. שלמה אכל קצת, אך לא גמר את הסעודה. הוא ביקש את הקצין במיוחד להבין כי אין הוא נמנע מלסיים את הארוחה בגלל פחד הגדרום, אלא פשוט מפני שאינו רגיל לאכול בשעה מוקדמת כזאת.

במשך שאלו הקצין מה בקשתו האחרונה. אז כתב מכתב לאמו. לעצמו רק ביקש רשות להתגלה ולהתקלח. הובר ניתן לו.

בשעה 8 בבוקר, אור ליום הרביעי, א' תמוז תרצ"ח, עלה שלמה בן-יוסף לגדרום, היהודי הראשון שנתלה בארץ ישראל בימי המנדט הבריטי. על הקיר בתא הצינוק רשם בעפרון את המלים מתוך המנון בית-ר: "למות או לכבוש את ההר!"

מדי, ואילו בן-יוסף, שהיה גבה-קומה, הול-בש בקטנים. היה זה צחוק של התפרקות.

★ ★ ★

"שיתנו למות בשקט!"

יינו בשווייץ כי נטק-הדין יבוצע תוך 48 שעות, והחלטנו להיות מוכנים. ברור היה לנו שנכשלונו גם בפעולה וגם במשפט. רצינו להיות בסדר לפחות בסוף. עלי העיק קודם לכן עוד ענין נוסף. אני הייתי האחראי להרכבת הרימון, ועל-כן גם לעובדה שלא התפוצץ. היה ברור לי שאילו התפוצץ, היה האוטובוס נעצר, ה-משטרה לא היתה שומעת מיד על המקרה בעוד מועד, וממילא לא היינו נתפסים. למרות זאת לא הזכירו חברי את הדבר אפילו ברמו. כאשר העיר המומחה הצבאי לחומרי-נפץ כי הסיבה לאי-התפוצצות של הרימון היא נדירה ביותר, ושמוקרה בתקלה טכנית כפמילי, יודה אבן מלבי.

רצינו להראות לפחות דוגמא איך צעירים עבריים עולים לגדרום. קבענו שאני, כב-י-תרי ארצי-ישראלי, אשיר את המנון בית-ר ואקרא: "יחי ז'בוטינסקי!" ואילו הוא, כי מפעיל, ישיר את המנון המפעילים "אף על פי" ויקרא: "יחי הארגון הצבאי הלאומי!" מאותו רגע הפסקנו לדבר על התליה.

ישבתי עם שלמה בן-יוסף בתא הקטן במשך 21 יום, 24 שעות ביממה. בתא לא היה דבר מלבד שני מזרונים של סמ-ר טוטים ("בורש"), פח מי-שתיה ו"קדול" (דלי לעשיית צרכים). קראנו ספרים, דיברנו. לעתים שכבנו, כל אחד על מזרוננו, במשך שעות ארוכות, מבלי לדבר. איך שהוא הר-גשנו שנינו תמיד מה השני חושב. לפעמים היה אומר — אחרי שתיקה של שעות — "אל תחשוב על השטריות האלה!"

בכל שבת באו ידידיו ומנהיגיו — משמון יוניצ'מן, שלום רוזנפלד (שהיה אז מפקד פלוגת-הגיוס שלנו), מנשה ברמן ואחרים — שראו חובה לעצמם להבטיח לנו שלא ניתלה, אלא נשחרר בקרוב. אחרי כל ביקור כזה היה בן-יוסף נרגז ומקלל. "שיתנו לנו למות בשקט!" אמר. כשיושבים בתא הנידונים למחת, מתיחטים

קדיש!

יותר קל עם אוניברסל

1 שוליים עמוקים
המוניים התות מים לצד-דים ולריצפה.

2 מערכת שטיפה
אוטומטית. משמשת ל-שטיפת הכביסה במכונה עצמה בלי לנקוף אצבע.

3 מערכת הוקה
אוטומטית. משמשת לה-עברת או הרקת המים אל המיכל השני או אל הכיור ללא כל טרחה.

מיוצר ע"י בית-החרושת אוניברסל, ת"א טל. 81676

אוניברסל universal

"יובל" והחברה לקשרי-תרבות ישראל-איטליה
בחסות השגריר האיטלקי

מתכבדים להציג את

תיאטרון המריונטות האיטלקי הגדול ביותר בעולם

הצגת הגאלה החגיגית — מוצ"ש, 21.6, שעה 8.30 באולם "רמה", רמת-גן. יום-יום ב-4 אח"צ וב-8.30.